

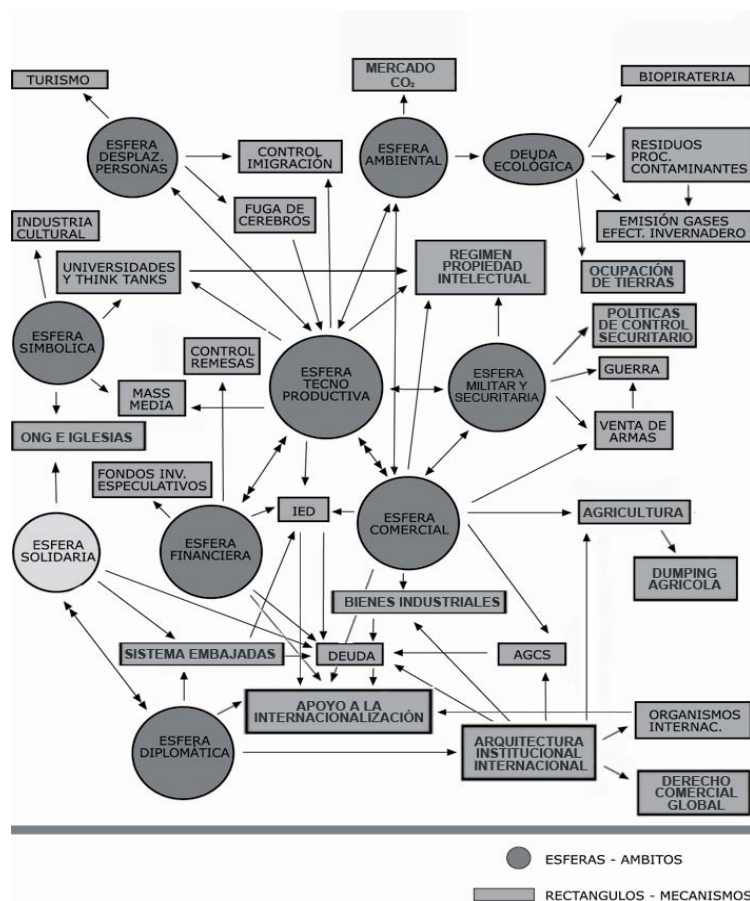
## Anticooperació Financera als països del Magrib

Ariadna Isern Creus (ODG)

Juliol 2010

Si l'opinió popular associa la cooperació internacional als recursos que es mobilitzen des del Nord en favor del Sud, resulta intuïtiu definir el contrari, l'**anticooperació**<sup>1</sup>, com tot allò que, originat al Nord, interfereix negativament sobre el viure i convida bé dels pobles del Sud. L'anticooperació s'entén, doncs, com el contrari a la bona cooperació entre les societats del Nord i del Sud. Aquest nou concepte elaborat per David Llistar de l'Observatori del Deute i la Globalització, no pretén altra cosa que englobar tot allò que es pot deixar de fer per tal de poder transformar el sistema d'ajut internacional que ha perdut el seu sentit *versus* instruments transnacionals que generen molta més pobresa, destrueixen ecosistemes i violen els drets humans.

Des d'aquesta perspectiva convé preguntar-se (ara que les relacions Nord Sud al Mediterrani estan al ordre del dia) com s'interfereix als països del Magrib, i amb quin grau d'impacte.

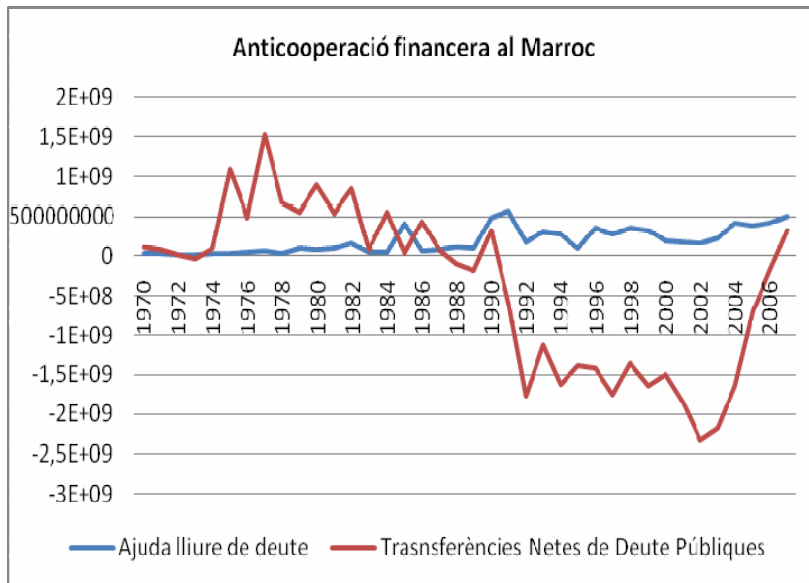


L'anticooperació es divideix en nou esferes, que es poden observar en el mapa de l'esquerra, de les quals en aquest article en donarem l'exemple només d'una: l'esfera financera. L'article fa un estudi sobre tres països del Magrib (Marroc, Algèria i Tunísia). En concret, es mostrarà el cas del Marroc, ja que és el que evidencia més nítidament el que es vol explicar. Tot i així, al final de l'article es fa una conclusió que exposa el que ha succeït a tota la regió.

Per exposar com es produeix anticooperació financera al Magrib es parteix de l'anàlisi de la variable de transferències netes de deute (TND). Les TND s'obtenen del resultat de restar les entrades del nou crèdit que obté un país de l'exterior menys allò que s'anomena servei del deute, que és el que ha de pagar de crèdits anteriors (pagament del principal i interessos del deute ja adquirit). Si el resultat és negatiu, significa que surten més diners dels que entren, en forma de crèdit, del país. Per tant,

Font: Llistar, D. *Anticooperación. Interferencias Norte-Sur. Los problemas del Sur Global no se resuelven con más ayuda internacional*. Barcelona: Editorial Icaria, Col. Antrazyt, 2009

<sup>1</sup> Llistar, D. *Anticooperación. Interferencias Norte-Sur. Los problemas del Sur Global no se resuelven con más ayuda internacional*. Barcelona: Editorial Icaria, Col. Antrazyt, 2009



Font: elaboració pròpia, dates extretes del Global Development Finance 2009

que el país està pagant més ens crèdits rebuts d'anys exteriors del que ha rebut de nous crèdits.

En base a aquesta variable, en un primer moment es comparen les TND amb l'estoc (l'import que es deu) i el servei de deute (el seu pagament) per fer una evolució del deute. En segon lloc s'analitza aquesta variable d'estudi amb l'ajuda com a donació (és a dir sense incloure el nou crèdit que es comptabilitza com a ajuda)<sup>2</sup>. Aquestes variables ens permeten avaluar si existeix o no

anticooperació financera. En el cas del Marroc es constata clarament que des de fa més de dues dècades les transferències netes de deute públic són negatives. És a dir, que en els darrers 20 anys les administracions públiques marroquines han pagat més per crèdits adquirits al passat que el nou crèdit obtingut de l'exterior.

En aquest període coincideix que les TND sempre han estat per sota de l'ajuda lliure de deute (ajuda en què no es contemplen els nous crèdits). Això vol dir que ja fa vint anys que les administracions públiques marroquines reben menys concepte d'ajut al desenvolupament que el que els costa aconseguir crèdits de l'exterior. A més, tot i que paguen el deute aquest no para de créixer.

Per tal d'entendre tot aquest procés que es descriu en una sola imatge s'ha de fer un breu repàs a la evolució econòmica del país per veure com han evolucionat les transferències netes de deute i perquè des de fa 20 anys que són negatives.

La dècada dels 70 és un període on les TND Públiques són positives ja que és quan es comencen a donar crèdits per donar lloc a l'obertura econòmica (mirar gràfic). Hi hauran inversions dirigides a la indústria i al desenvolupament del turisme. Es produeixen els primers acords amb la UE (al 1976) que no s'acabaran de complir degut a la crisi del petroli i la guerra amb Algèria entre d'altres factors.

En canvi a la dècada dels 80, és el període de l'aplicació del Pla d'Ajustament Estructural (1983-1992). Tal i com mostra el gràfic les TND i l'Ajuda lliure de deute tindran fluctuacions molt variables degut als canvis produïts en l'economia marroquina.

Als anys 90 les polítiques econòmiques del Marroc van portar l'estabilitat macroeconòmica al país, però no prou com per estimular el creixement i reduir l'atur. Es va emprendre programa de reestructuració econòmica amb la aplicació total del Pla d'Ajustament Estructural, amb una liberalització del sistema financer (1994) i la privatització de les telecomunicacions<sup>3</sup>, aigua i energia. Com també la reducció de la

<sup>2</sup> Els crèdits es poden comptabilitzar com a AOD si es donen en millor condicions que les dels mercats financers.

<sup>3</sup> El programa de privatització va cobrar impuls el 1999 i 2000 amb la venda d'una participació del 35% a Marroc Telecom (MT), el proveïdor de telecomunicacions. Marroc va ser un dels països àrabs primer a iniciar un programa d'Estat venen empreses, amb 114 empreses identificades per a la venda el 1993.

despesa pública i la reforma del mercat laboral i la reforma al 1995 del codi d'inversions. Actuacions que van ser elogiades per organismes internacionals com el FMI i el Banc Mundial, però que han portat a la confrontació freqüent entre els sindicats i el govern, i la consolidació d'un sistema precari cada dia més pobre. Els diners obtinguts per aquestes reformes van anar directament a pagar el deute en detriment d'una despesa pública pel desenvolupament de la societat marroquina. A partir d'aquesta etapa les TND seran sempre negatives. En aquesta etapa també es va signar l'Acord d'Associació amb la Unió Europea (1996), que incloïa lliure circulació de mercaderies i capital. Des d'aleshores, la UE és el soci principal comercial del país (tenint al voltant del 75% de les exportacions del Marroc i que proporciona 60% dels seves importacions). França representa aproximadament un quarta part de les importacions del país i un terç de les seves exportacions. Pel que fa a l'agricultura, els efectes d'una sequera que es produí l'any 1999 varen comportar unes fortes conseqüències ja que el sector agrícola al Marroc és clau.

L'estabilitat macroeconòmica juntament amb el creixement econòmic relativament lent van caracteritzar l'economia marroquina des de 2000 fins el 2005. El govern va introduir una sèrie d'importants reformes econòmiques en aquest període. L'economia, però, va continuar sent excessivament dependent del sector agrícola. (13% al 20% del PIB). El 36% de la població marroquí depèn directament de la producció agrícola. El deute extern es va situar al voltant de \$ 19 mil milions el 2002<sup>4</sup>, però el país tenia fortes reserves de divises i una gestió activa del deute extern ("gràcies" a les privatitzacions), que va ser el que li va permetre pagar el deute. El govern va continuar la liberalització del sector de les telecomunicacions el 2002, així com les normes per a l'exploració de petroli i gas. L'any 2003 el govern va funcionar gràcies als ingressos de les privatitzacions. En aquest període encara que l'economia marroquina va créixer, no va reduir la pobresa.

Durant els últims deu anys s'han signat diversos tractats. Així l'any 2004 es va signar el Tractat de Lliure Comerç amb Estats Units (establiment de zones franques) i l'Acord d'Agadir (establiment d'una zona àrab de lliure comerç, per complir amb les normes requerides d'origen per poder exportar al mercat europeu). Més endavant, el 2008, es va signar un Estatut amb la UE semblant a l'estatus turc amb Europa. Tot aquests acords han comportat un creixent endeutament, per l'augment de préstecs, cosa que ha fet que les TND comencin a augmentar fins a ser positives. Tot i així no es pot dir que això hagi suposat una millora pel desenvolupament de la població marroquina.

Exposat el cas del Marroc, es pot afirmar que a l'estudi dut a terme a Algèria i a Tunísia es poden distingir tres etapes semblants, tot i els diferents processos i evolucions de les seves economies. En la primera, durant els anys 70, les economies van rebre crèdits per tal de poder modernitzar-se i dur a terme un procés d'industrialització. En la segona etapa, que va des dels 80 fins a 1995, es van aplicar els Plans d'Ajustament Estructural (al Marroc el 1983, a Algèria el 1994 i a Tunísia el 1986) degut a períodes de crisi, amb l'objectiu d'obrir l'economia al mercat per tal d'aconseguir un creixement més ràpid i poder pagar el deute de l'etapa anterior (creixement que no va anar lligat amb desenvolupament). La tercera etapa integraria els darrers 15 anys, en què s'ha continuat amb l'obertura de mercat i amb la signatura d'Acords d'Associació, zones franques i àrees de lliure comerç amb els Estats Units i la UE. Aquesta última etapa ha acabat de consolidar una economia encara més dèbil i dependent i incapaç de proporcionar desenvolupament; per una banda amb un estoc de deute creixent i per la impossibilitat de liquidar-lo, tot i que el no s'ha parat de pagar el deute; i per l'altra, per una total dependència en les relacions comercials i les exportacions amb el Nord. En els tres casos veiem com aquests tres països es veuen obligats a complir amb les regles imposades per les organitzacions internacionals; institucions regides per les oligarquies del Nord i amb el suport de les oligarquies del Sud. Així, en els tres casos s'evidencia que existeix

---

<sup>4</sup> OUZZANI Aicha, N. Kamal, L. Zakia, S. Loubna. 2005/2006. Opportunités et défis d'une zone de libre-échange. Cas de l'économie marocaine. Université Moulay Ismail. Meknes. Marroc.

anticooperació financera des del Nord cap a les seves economies. En aquest sentit, es pot afirmar que només en cas que es reverteixi aquesta situació serà possible restituir la justícia econòmica i tindrà sentit parlar que el Nord està cooperant realment amb el Magrib.